

І.М. Посохов, д-р екон. наук, проф.,
О.В. Чепіжко, аспірант,
Національний технічний університет
"Харківський політехнічний інститут"

ПІДХОДИ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ УКРАЇНИ (НА ОСНОВІ СВІТОВОГО ДОСВІДУ)

Проаналізовано світовий досвід окремих країн світу, які мають високий рівень конкурентоспроможності. Виявлено загальні складові забезпечення високого рівня економічного розвитку цих країн. Визначені основні шляхи трансформації економіки України з урахуванням світового досвіду та наявних конкурентних переваг.

Ключові слова: конкурентоспроможність, конкурентні переваги, національна економіка, світові рейтинги, міжнародний досвід.

Сьогодні світова економіка переживає черговий період трансформації, який характеризується суперечливим поєднанням процесів глобалізації світового господарства та одночасним посиленням впливу регіональних чинників на національні економіки та політику всіх країн. В даному контексті, враховуючи прискорення процесу інтеграції економіки України у світове господарство, зростає важливість забезпечення конкурентоспроможності країни на мікро- та макрорівні. Вивчення та узагальнення досвіду країн світу, які досягли високого рівня розвитку, сприятиме визначенню стратегічних та програмних орієнтирів розвитку для забезпечення конкурентоспроможності України.

За результатами звіту Всесвітнього економічного форуму (GCI 2016-2017) Україна знаходиться в рейтингу світової конкурентоспроможності на 85 місці (4,0 бали) серед 138 держав. Дослідження показують, що країни з високим індексом конкурентоспроможності (GCI) і високим ступенем економічної свободи, зазвичай мають потужний економічний потенціал, який відображає високий рівень ВВП цих країн (табл. 1) [3,4,6].

На думку експертів ВЕФ, досягнення високого рівня конкурентоспроможності такими країнами як Швейцарія, Швеція і Німеччина, в цілому забезпечено експортно-орієнтованим виробництвом, диверсифікацією, конкурентоспроможністю малого і середнього бізнесу, а також бюджетною дисципліною. США, Сінгапур і Канада мають надто стабільні і стійкі моделі конкурентоспроможності, що викликає особливий інтерес при виборі стратегічних орієнтирів розвитку для України, і мають такі довгострокові переваги, як інноваційні технології, високий рівень освіти та розвинену інфраструктуру.

США займають 3-є місце у рейтингу Глобальної конкурентоспроможності за 2016-2017 рік та перше в світі за рівнем ВВП, підтверджуючи свій статус однієї з найбільш конкурентоспроможних економік у світовому господарстві.

Основні конкурентні переваги США – міцний фундамент значних інвестицій у наукові дослідження та розробки, внаслідок чого економіка США характеризується сучасною ефективною промисловістю та розвинутою індустрією знань [2]. Головними чинниками розвитку економіки США є: надто великий ринок збуту, легкість ведення бізнесу, високоосвічений, кваліфікований та творчо-орієнтований людський капітал.

Також, важливими конкурентними перевагами економіки США є широка диверсифікація, мобільність виробничих ресурсів й «міграція трудових ресурсів». Такі особливості дозволяють Сполученим Штатам мати значний вплив на економіки інших країн світу.

Таблиця 1

**Позиції країн у рейтингах
GCI, IEF та їх рівень економічного розвитку**

Країна	Позиція у рейтингу GCI за індексом та субіндексами, 2016/2017	Позиція у рейтингу екон. своб. IEF, 2016	ВВП, млрд. \$, 2016	ВВП на душу населення, \$, 2016
Швейцарія	1(2/3/1)	4 (81,5)	659,85	79 242,28
Сінгапур	2(2/3/1)	2 (88,6)	296,97	52 960,73
США	3(27/1/2)	17 (75.1)	18 569,1	57 436,41
Нідерланди	4(4/9/6)	15 (75.8)	771,16	45 282,63
Німеччина	5(10/7/3)	26 (73.8)	3 466,39	41 902,28
Швеція	6(7/7/5)	19 (74.9)	511,40	51 164,51
Великобританія	7(8/9/9)	12 (76,4)	2 629,19	40 095,95
Японія	8(22/10/4)	40 (69.6)	4 938,64	38 917,29
Гонконг	9(3/4/230)	1 (89.8)	320,67	43 527,99
Фінляндія	10(12/14/7)	24 (74.0)	236,89	43 169,22
.....		
Канада	15(17/6/26)	7(78,5)	1 529,22	42 210,13
Польща	36(45/34/55)	45(68,3)	467,59	12 315,65
Україна	85(102/74/73)	166 (48,1%)	93,26	2 194,36

Основними конкурентними перевагами Сінгапуру, який за декілька років зміг досягти високого рівня розвитку, до якого багато країн прагнуть десятиліттями, є: низькі ставки оподаткування та різноманітні податкові пільги, що сприяє розвитку конкурентоспроможного бізнесу на світовому рівні; розвинена фінансова інфраструктура, політична і макроекономічна стабільність; стабільна правова система. Також, одним з факторів успіху Сінгапуру є розвиток освіти. Згідно з даними Програми ОЕСР (OECD's Program for International Student Assessment (PISA)), сьогодні Сінгапур є одним зі світових лідерів у галузі освіти [7]. Державна політика Сінгапуру спрямована на зміцнення та підвищення конкурентоспроможності країни, на побудову

економіки знань – «інтелектуальної нації», перетворення в провідну країну світу у галузі інноваційних технологій [2].

Канада є однією з найбагатших країн світу за абсолютним показником ВВП (1 529,22 млрд. \$ на 01.01.2016) та займає 15-е місце у світовому рейтингу конкурентоспроможності (GCI) 2016-2017 року [4,6]. В основі конкурентоспроможності країни є багаті природні ресурси та історична захищеність (ізолюваність від світової конкурентної боротьби), що дозволило сформувати збалансовані внутрішні відносини. Також, величезну роль у досягненні високого рівня конкурентоспроможності мала активна інтеграційна політика з США (автомобільний договір (1965-2001), канадсько-американська угода про вільну торгівлю 1989 (FTA) і Північноамериканська угода про вільну торгівлю 1994 року (НАФТА)), які є її основним торговим партнером. Однак, сталий розвиток економіки Канади визначено в першу чергу високим розвитком промисловості та інноваційних технологій, сприятливим бізнес-кліматом, висококваліфікованою робочою силою і сучасними капітальними ресурсами. Всі ці фактори у комплексі забезпечили зростання та стабільність канадської економіки протягом останніх 15-20 років [2].

Особливий інтерес має досвід стрімкого розвитку республіки Польща. За останні 20 років ВВП країни зріс майже у 3 рази з 156,684 млрд. \$ у 1996 році до 467,591 млрд. \$ у 2016 році, що більш ніж у 5 разів перевищує рівень ВВП України (93,263 млрд. \$ 2016 року) [4]. У якості ключових складових успішної трансформації польської економіки дослідники виділяють такі: встановлення реальної банківської відсоткової ставки, ліквідацію бюджетного дефіциту шляхом скорочення дотацій і пільг (з 38% витрат бюджету в 1990 році до 14% витрат сучасного бюджету); швидку приватизацію основної кількості державних підприємств, реформування фінансового сектору, адаптацію законодавства до правових норм ЄС і вступ до ЄС (Польща усунула всі перешкоди для іноземних інвесторів); одночасна лібералізація практично всіх цін, зниження податків, спрощення процедури реєстрації та ведення малого бізнесу, відкриття кредитних ліній для підприємств [1, с. 318].

Сучасна Польща надає унікальні можливості для інвестицій. Так у 2016 році обсяг накопичених прямих іноземних інвестицій становив 224 497 млн. \$ США завдяки модернізації інфраструктури і впровадженню сучасних технологій у виробництво [5]. Також, зростання конкурентоспроможності Польщі безпосередньо пов'язане з постійним поліпшенням умов для розвитку бізнесу. Згідно з рейтингом Світового Банку, у 2016 році за умовами ведення бізнесу, Польща займає 25-е місце серед 189 держав світу [4].

Таким чином, дослідження досвіду успішного економічного розвитку країн, що досягли високого рівня конкурентоспроможності, дозволяє констатувати відсутність єдиної концепції підвищення конкурентоспроможності. Проте відзначимо, що спільними складовими досягнення високого рівня конкурентоспроможності досліджуваних країн є: політична і макроекономічна стабільність, надто низький рівень корупції, ефективна інституційна, фінансова і технологічна інфраструктура, стала

правова база, сприятливий бізнес-клімат, високий рівень освіти і кваліфікації трудових ресурсів (персоналу), відкритість і інноваційність економіки (інновації генеруються і активно впроваджуються в усі сфери життя суспільства), яка формується в абсолютно індивідуальному для кожної країни порядку.

Дослідження [8; 9; 10; 11; 12], також показують, що сучасна трансформація моделі розвитку України (перехід на модель експортоорієнтованого економічного зростання на основі виробництва продукції із значною часткою доданої вартості), вимагає реформування та вдосконалення інноваційного, корпоративного, інвестиційного, податкового та соціального законодавства, модернізації промисловості та використання сучасних технологій і устаткування, формування сприятливого бізнес-середовища, що дозволить підвищити конкурентоспроможність економіки України на світових ринках та реалізувати існуючий інноваційний та людський потенціал.

Список використаної літератури

1. Козяк В.Д. Використання досвіду Республіки Польща у процесі трансформації господарської системи України / В. Д. Козяк, О. Р. Саніна // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 317–325.
2. Central Intelligence Agency [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.cia.gov/library/publications/resources/the-world-factbook/geos/us.html>
3. Index of Economic Freedom [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.heritage.org/index/ranking>
4. International Monetary Fund (IMF) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.imf.org/external/pubs/ft/weo/2017/01/weodata/index.aspx>
5. Narodowy Bank Polski [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.nbp.pl/nadzormakroostroznosciowy/publikacje.aspx>
6. Ukraine – Global Competitiveness Index [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://countryeconomy.com/government/global-competitiveness-index/ukraine>
7. Programme for International Student Assessment (PISA) [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.compareyourcountry.org/pisa/country/SGP?lg=en>
8. Посохов І.М. Актуальність управління конкурентоспроможністю підприємства на засадах процесного підходу / І.М. Посохов, О.В. Чепіжко // Економічний розвиток і спадщина Семена Кузнеця, присвячена 115 річниці від дня народження видатного економіста, Нобелівського лауреата з економіки 1971 року: тези доп., 26-28 травня 2016 р. – Харків: [б. в.], 2016. – С. 190–193.

9. Посохов І.М. Дослідження ринку вагонобудування України та конкурентоспроможності промислових підприємств залізничного транспорту на світовому ринку та ринку країн СНД / І.М. Посохов // Вісник Нац. техн. ун-ту "ХПІ": зб. наук. пр. Сер.: Технічний прогрес та ефективність виробництва. – Харків: НТУ "ХПІ", 2015. – № 60 (1169). – С. 115–118.
10. Сучасні тенденції міжнародних економічних відносин. Економічна інтеграція України у світове господарство : кол. монографія / І.М. Посохов [та ін.]; ред. І.М. Посохов [та ін.]; Харківський політехнічний ін-т, нац. техн. ун-т. – Харків: НТУ "ХПІ", 2016. – 450 с.
11. Posokhov I.M. Evolution of theoretical approaches to the competitiveness conception / I.M. Posokhov, E.V. Chepizhko // Theoretical & Applied Science. – 2017. – Iss. 04, vol. 48. – P. 177–188.
12. Posokhov I.M. Research nature and concepts "competitive enterprise" / I.M. Posokhov, E.V. Chepizhko // Science and Technology. – 2016. – № 3. – P. 154–168.